

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1946

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1134

Kitap Adı : Haneîî Hadis Tahric Eseri Olarak *el-Gâye* ve Seruci'nin Hadisçiliği

Book Title : al-Gāya as a Hanafi Work on Hadith Takhrij and Seruci's

Approach to Hadith

ISBN : 978-625-8724-90-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724905

Yazar | Author: Mücahid Kaya | orcid.org/0000-0003-1539-6979

Editör | Editor: Ali Sever | orcid.org/0000-0001-5615-2001

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 362 (xviii+344)

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH - İslam | Islam

BISAC: REL041000 - Din / İslam / Kur'an ve Kutsal Yazılar (Hadis literatürü dâhil) | Religion / Islam / Koran & Sacred Writings

THEMA: QRPF2 - Hadis | Hadith

LC Classification: BP135 - Hadis. Gelenekler. Sünnet | Hadith. Traditions. Sunnah

DEWEY: 297.124 - Hadis (Hz. Peygamber'in sözleri ve rivayetleri) | Hadith

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: İslam Araştırmaları ve Dinî Gelenekler | Islamic Studies and Religious Traditions

WoS Citation Topics Micro: Hadis Çalışmaları ve İslam Hukuku (Fıkıh) | Hadith Studies and Islamic Law (Fiqh)

Scopus Subject Areas: 1208 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Kaya, Mücahid. *Haneîî Hadis Tahric Eseri Olarak el-Gâye ve Seruci'nin Hadisçiliği*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Hanefî Hadis Tahric Eseri Olarak *el-Gâye* ve Seruci'nin Hadisçiliği

Mücahid KAYA

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Mücahid KAYA

1990 yılında Berlin’de doğdu. 2010 yılına kadar Almanya’da okudu ve çalıştı. 2015’te Marmara Üniversitesi İlähiyat Fakültesinde lisans eğitimi tamamladı. 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Hadis Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans derecesini aldı. Aynı üniversitede doktora çalışmasını tamamladı. Akademik çalışma alanları arasındaki ilgim 19. yüzyıl Alman oryantalistlerin sünnete dair iddiaları ve çalışmaları ile Memlükler dönemi Hanefi fakihlerinin hadis çalışmaları yer almaktadır.

He was born in Berlin in 1990. He studied and worked in Germany until 2010. In 2015, he completed his undergraduate studies at the Faculty of Theology at Marmara University. In 2018, he earned his master’s degree in Hadith at Istanbul University. He completed his doctoral studies at the same university. My academic research focuses on the claims and works of 19th-century German Orientalists regarding the Sunnah, as well as the hadith studies of Hanafi jurists during the Mamluk period.

Kitap Hakkında

Hanefî Hadis Tahric Eseri Olarak *el-Gâye ve Serucî'nin Hadisçiliği*

Kitap giriş, beş bölüm ve bir sonuç kısmından oluşmaktadır. Serûcî'nin hayatı, hadisçilik formasyonunu merkeze alınarak hazırlanmıştır. Her ne kadar Serûcî, klasik tabakât ve tarih kaynaklarında müstakil bir muhaddis olarak tanımlanmasa da, hadislerle istidlâl biçimi, tahrîc faaliyetleri ve rivâyetler üzerine yaptığı değerlendirmeler, onun hadis ilmiyle ilgilendiğini göstermektedir. Bu durum, Serûcî'nin söz konusu hadis birikimini hangi ilmî çevrelerde ve hangi eğitim süreci içerisinde elde etmiş olabileceği sorusunu gündeme getirmektedir. *el-Gâye*'nin kaynağı olan *el-Hidâye*'nin Hanefî mezhebi içerisindeki konumu, özellikle hadis tahrîci bağlamında ele alınmıştır. Bu çerçevede *el-Hidâye*'nin Hanefîler nezdindeki otoritesi ve eserde yer alan hadislerin muhtevası değerlendirilmiştir. Kitabın muhtelif yerlerinde sünnet ve haberlere dair yapılan değerlendirmeler bir araya getirilerek bütüncül bir çerçevede ele alınmıştır. Serûcî'nin *el-Gâye*'deki hadisçilik yaklaşımının somut biçimde ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle *el-Gâye*'deki hadis kullanımının genel bir tasviri yapılmış ardından Serûcî'nin hadis metni ve isnadına yönelik tasarrufları daha özel bir çerçevede incelenmiştir.

Son olarak Serûcî'nin hadisçiliği ve tahrîc anlayışı, farklı fakih ve muhaddislerle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Mukayesenin anlamlı ve açıklayıcı olabilmesi amacıyla, hem Hanefî gelenek içinden hem de Hanefî gelenek dışından hem Serûcî'nin muasırlarıyla hem de kendisinden sonraki bir Hanefî-muhaddisle karşılaştırma yapılmıştır. Bu yönüyle mukayese, yatay (muasırlar arası) ve dikey (önce–sonra ilişkisi) olmak üzere çok boyutlu bir zeminde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis; Fıkıh; Hanefî; Tahrîc; Serûcî

About the Book

al-Gāya as a Hanafi Work on Hadith

Authentication and Serûcî's Approach to Hadith

The book consists of an introduction, five chapters, and a conclusion. The first chapter focuses on Serûcî's life, with particular emphasis on his training in hadith studies. Although Serûcî is not identified as an independent hadith scholar in classical biographical and historical sources, his method of drawing inferences from hadiths, his work on hadith takhrīj, and his evaluations of narrations demonstrate his engagement with the science of hadith. This raises the question of in which scholarly circles and through what educational process Serûcî might have acquired this body of hadith knowledge. The status of *al-Hidāya*, the source of *al-Gāya*, within the Hanafi school has been examined, particularly in the context of hadith authentication. In this context, the authority of *al-Hidāya* among the Hanafis and the content of the hadiths included in the work have been evaluated. In addition, the book brings together analyses of traditions and reports found in various places and examines them within a comprehensive framework. The aim is to provide a concrete analysis of Serûcî's approach to hadith in *al-Gāya*. To this end, the study first offers a general overview of the use of hadith in *al-Gāya*, followed by a more detailed examination of Serûcî's treatment of the hadith text and its isnad.

Finally, Serûcî's approach to hadith scholarship and his understanding of takhrīj have been examined in comparison with various jurists and hadith scholars. To ensure the comparison is meaningful and illuminating, comparisons have been made both within the Hanafi tradition and outside of it, involving Serûcî's contemporaries as well as a later Hanafi hadith scholar. In this regard, the comparison is addressed on a multidimensional plane, encompassing both horizontal (among contemporaries) and vertical (precedent-successor) dimensions.

Keywords: al-Ḥadīth; Fiqh; al-Ḥanafī; Takhrīj; Serûcî

ÖN SÖZ

İlahiyat lisans dönemimde hadis, fıkıh ve kelâm derslerinde sıkça gündeme getirilen Ehl-i hadis ile Ehl-i rey arasındaki tartışmalar bu çalışmanın ortaya çıkmasında en temel motivasyonum oldu. Bu tartışmalar gündeme geldiğinde çoğu zaman (Mutezile'nin yanı sıra) fıkıh mezhebi olarak Hanefîler bir tarafta, diğer mezhepler ise karşı tarafta konumlandırılmış; Hanefîlerin hadisle amel etmediği, az hadis bildiği ya da kıyası haber-i vahide tercih ettiği yönünde yaygın bir kanaat dile getirilmişti.

Bu noktada zihnimde şu soru belirginleşmişti: Gerçekten Hanefîler hadislerle amel etmiyor muydu, yoksa bu durum yüzeysel bir okumanın ve indirgemeci bir yaklaşımın sonucu muydu? Lisans döneminde bir hocamız rehberliğinde Muhammed eş-Şeybânî'nin (ö. 189/805) *Kitâbü'l-Âsâr* adlı eserini baştan sona okuma imkanı bulmamız bu soruyu daha da derinleştirmişti. Zira bu eser, Hanefî imamlarının fikhî görüşlerini doğrudan hadis rivayetlerine dayandırdıklarını açık bir şekilde ortaya koymaktaydı. Buna rağmen Hanefîlerin hadislere yaklaşımlarının olumsuz bir imajla anılmasının sebepleri zihnimi meşgul etmeye devam etmişti.

İlerleyen süreçte hadis ilmine yönelmem ve bu alanda yaptığım okumalar, meseleyi daha geniş bir perspektiften değerlendirmeme imkan sağladı. Bununla birlikte, özellikle Buhârî'nin (ö. 256/870) eserindeki bâb başlıklarında Hanefîlere yönelttiği dolaylı eleştiriler, tartışmanın yalnızca erken dönemle sınırlı kalmadığını sonraki asırlarda da bu imajın devam ettiğini göstermişti. Buna karşılık Tahâvî'nin (ö. 321/933) hadis eserlerinde ve Hanefîlerin usûl-i fıkıh eserlerinde, mezhep mensuplarının bu tür ithamlara karşı kendilerini savunması ve hadisle irtibatlarını ortaya koyma çabaları dikkatimi çekmişti.

Bu çerçevede, bir taraftan Hanefîlerin hadisle olan güçlü bağını ve sünnet anlayışını müşahade ederken diğer taraftan

onların sürekli olarak “ehl-i rey” şeklinde nitelendirilmeleri, bu çalışmanın arkasında yatan temel soruyu teşkil etmiştir. İşte bu düşünceden hareketle, her ne kadar nispeten geç bir dönemi temsil etse de, Serûcî’nin (ö. 710/1310) *el-Gâye* adlı eseri, Hanefîlerin hadis ile irtibatını ortaya koyması bakımından dikkatimi çekmiş; bu eserin müstakil bir incelemeye konu edilmesi gerektiği kanaatini doğurmuştur.

Serûcî, Hanefî geleneğe mensup bir âlim olarak, eserinde sadece fikhî görüşleri nakletmekle kalmamış aynı zamanda bu görüşlerin dayandığı hadisleri, ilgili kaynaklardan tahrîc ederek ortaya koymuştur. Bu yönüyle o, başta Şâfiî Mezhebi olmak üzere hadis merkezli eleştiriler yöneltten çevrelere karşı cevap mahiyetinde bir yaklaşım sergilemiştir. Bununla birlikte Serûcî’nin eseri, yalnızca bu yönüyle değil aynı zamanda kendisinden sonraki Hanefî âlimler üzerindeki etkisi bakımından da müstakil bir incelemeyi hak etmektedir. Zira onun tahrîc usulü, Hanefîler arasında tahrîc türü eserlerin kaleme alınmasına zemin hazırlayan önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir.

Netice itibariyle bu çalışma, Hanefîlerin hadis anlayışına yönelik yerleşik kanaatleri yeniden şekillendiren çalışmalara destek vermeyi ve mütevazı da olsa bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Ümit edilir ki bu araştırma, Hanefî mezhebinin hadis ile olan irtibatını daha sağlıklı bir zeminde ele almaya vesile olur.

“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükretmiş sayılmaz.” düsturundan hareketle bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese teşekkür etmeyi bir borç bilirim. İlim yoluna teşvik eden ve rehberlik yapan üstadım ve mürebim Muhammed Muta’ Haznevî Efendi’ye; eğitim hayatım boyunca desteklerini ve içten dualarını esirgemeyen sevgili anne ve babama şükranlarımı arz ederim.

Bu kitap doktora tezimin gözden geçirilerek kitap haline getirilmesiyle oluşmuştur. Çalışma sürecinde ilmî rehberliği ve desteğiyle her daim yanımda olan danışmanım Doç. Dr. Seyit Ali Güşen hocama; katkı ve yönlendirmeleriyle çalışmaya de-

ğer katan Prof. Dr. Halit Özkan ve Prof. Dr. Necmettin Kızılkaya hocalarıma; çalışmayı okuyarak önemli katkılar sunan Doç. Dr. Mutlu Gül ve Prof. Dr. Cemal Abdullah Aydın hocalarıma teşekkür ederim.

Bu konuya yönelmemde katkısı bulunan Dr. Eser Aksu'ya ve akademik süreçte birlikte müzakere ettiğimiz arkadaşlarıma; Dr. Muhammed Emin Güller, Dr. Orhan Çinici, Dr. Abdurrahman Yılmaz, Muhammed Halit Kaya, Ar. Gör. Ertuğrul Tülekoğlu, Ar. Gör. Mehmet Emin Tülü, Mücahit Gülyavşan, Dr. Öğr. Üyesi Samet Şenel'e ve Ümit Bağatur'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca desteklerini esirgemeyen dostlarıma ve çalışmamı tasahhüs eden Muhammed Aydın'a ve ayrıca editörlüğünü yapan Arş. Gör. Ali Sever'e teşekkür ederim.

Son olarak, bu süreçte her daim yanımda olan kıymetli eşim Ümmügülsüm Aksoy Kaya'ya ve sevgili kızım Meryem'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mücahid KAYA
RİZE, 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
I. KONU ve AMACI	1
II. YÖNTEM ve SINIRLAR	6
III. KAYNAKLAR	11
i. Memlûkler Dönemi ve Serûcî'nin Hayatı	12
ii. <i>el-Hidâye</i> Hadisleri ve Tahrîcîn Tarihi	18
iii. Hanefîlerin Hadis Meselelerine Yaklaşımı	20
 BİRİNCİ BÖLÜM	
SERÛCÎ'NİN HAYATI ve ESERLERİ	23
1. SERÛCÎ'NİN HAYATI	23
1.1. İsmi, Doğumu ve Serûc Bölgesi	23
1.1.2. İlim Yolculuğu: Rihlesi	26
1.1.2.1. İlk Tahsil Hayatı	26
1.1.2.2. Bir Hatanın Tashihi: Serûcî'nin İlim Hayatında Dımaşk	27
1.1.2.3. Mezhep Değiştirmesi	29
1.1.3. Hanefî Mezhebine İntisabı: Hocaları, Eserler ve Medreseler	29
1.1.3.1. Serûcî'nin Hanefî Hocaları	30
1.1.3.1.1. Sadrüddîn el-Hilâtî	30
1.1.3.1.2. Sadrüddîn Süleyman	33
1.1.3.1.3. Şeyh Necmüddîn	35
1.1.4. Hadis Eğitimi: Hadis Hocaları ve Kâmilîyye Dârülhadişi	36
1.1.4.1. Hadis Hocaları	36
1.1.4.1.1. Şerefüddîn İbn Dihye el-Kelbî	37
1.1.4.1.2. Şerefüddîn Abdülmümin ed-Dimyâtî	39
1.1.4.2. Kâmilîyye Dârülhadişi: Hadis Çevresi ve Serûcî ile İrtibatı	40
1.1.5. Mansıbları	44
1.1.5.1. Kâdılıkudâtılık	44
1.1.5.2. Müderrislik	47

1.1.5.2.1. Nâsiriyye Beynelkasreyn Medresesi	47
1.1.5.2.2. Hâkim Camii	48
1.1.5.2.3. Sâlihiyye Beynelkasreyn Medresesi	49
1.1.5.2.4. Suyûfiyye Medresesi	49
1.1.5.2.5. Özkeşiyye Medresesi	50
1.1.5.2.6. İbn Tolun Camii	50
1.1.6. Vefatı ve Şahsiyeti	51
1.1.7. İlmi ve Haneî Hadis Anlayışının Aktarımı	52
1.1.7.1. İlmi	52
1.1.7.2. Hadisçiliği	53
1.1.7.3. Serûcî'nin Talebeleri	54
1.1.7.3.1. Alâüddîn İbn Balabân	55
1.1.7.3.2. Tâcüddîn İbn Mektûm el-Kaysî en-Nahvî	55
1.1.7.3.3. İbn Abdülhak el-Vâsîfî	56
1.1.7.3.4. Alâüddîn İbnü't-Türkmânî	57
1.1.7.3.5. Sadrulkurrâ Yusuf b. İshak el-Ca'beri	58
1.1.7.3.6. Diğer Talebeleri	58
1.1.7.3.7. Serûcî Ailesinde İlmî Gelenek	58
1.2. ESERLERİ	60
1.2.1. <i>el-Gâye fî şerhi'l-Hidâye li'l-Mergînânî</i>	61
1.2.2. <i>el-Fetâvâ es-Serûciyye</i>	62
1.2.3. <i>Edebü'l-Kadâ</i>	62
1.2.4. <i>Nefahâtü'n-nesamât fî vüsûli ihdâ'i's-sevâb ile'l-embât</i>	63
1.2.5. <i>Menâsikü'l-Hacc</i>	64
1.2.6. <i>el-Hüccetü'l-vâdiha fî enne'l-besmelete leysset mine'l-Fâtiha</i>	64
1.2.7. <i>Tuhfetü'l-ashâb</i>	64
1.2.8. <i>er-Redd alâ İbn Teymiyye fî 'ilmi'l-keîâm</i>	65
1.2.9. <i>Cüz'ün fî hükmi lahmî'l-hayl</i>	65
1.2.10. <i>Şerhu'l-Kudûrî</i>	65
1.2.11. <i>el-Müntehab es-Süleymânî</i>	66
DEĞERLENDİRME	66

İKİNCİ BÖLÜM

HANEFÎ MEZHEBİ TAHRÎC ÇALIŞMALARININ SEYRİ	69
2.1. <i>EL-GÂYE'NİN KAYNAĞI OLARAK EL-HİDÂYE'NİN HANEFÎ GELENEĞİNDEKİ ÖNEMİ</i>	69

2.1.1. Serûcî Döneminde Mısır'da <i>el-Hidâye</i>	71
2.1.1.1. Serûcî'ye Kadar Mısır'da <i>el-Hidâye</i> Şerhleri	72
2.1.1.2. Serûcî Sonrası Mısır'da <i>el-Hidâye</i> Çalışmaları	75
2.1.2. <i>el-Hidâye</i> Şerhi olarak <i>el-Gâye</i> 'nin Yazılış Amacı	80
2.1.3. <i>el-Hidâye</i> Hadislerinin Mahiyeti	82
2.1.4. Tahrîc Bağlamında <i>el-Gâye</i> 'nin Yazılış Amacının Değerlendirilmesi	84
2.2. <i>EL-GÂYE</i> ÖNCESİ VE SONRASI TAHRÎC ÇALIŞMALARININ SEYRİ	88
2.2.1. Fıkıh Kitaplarına Yapılan İlk Tahrîc Çalışmaları	89
2.2.1.1. Tahrîc Çalışmalarının İlk Nüveleri	89
2.2.1.2. İsnadsız İlk Müstakil Tahrîc Çalışmaları	91
2.2.2. <i>el-Gâye</i> 'nin Tahrîc Literatüründeki Yeri ve Sonraki Çalışmalar	93
2.2.2.1. <i>el-Gâye</i> 'nin Kaynakları	93
2.2.2.2. <i>el-Gâye</i> 'nin Sonraki Hanefî Tahrîc Literatürüne Etkisi	97
2.2.2.3. Serûcî Sonrası Hanefîlerin Müstakil Tahrîc Eserleri	99
DEĞERLENDİRME	105
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
<i>EL-GÂYE'DE SÜNNET ve HABERLERİN ÇEŞİTLERİ</i>	109
3.1. SÜNNET	109
3.1.1. Tanımı	110
3.1.2. Deliller Arasındaki Yeri	112
3.1.3. Sünnetin Terki	113
3.1.4. İtirazlara Verilen Cevaplar	114
3.2. HABERLERİN ÇEŞİTLERİ ve BİLGİ DEĞERİ	116
3.2.1. Mütevâtir Haber	117
3.2.1.2. Amel-i Ehl-i Medîne Eleştirisi	119
3.2.2. Meşhur Haber	122
3.2.2.1. Tanımı ve Delil Değeri	123
3.2.2.2. Müstefiz Haber	127
3.2.3. Haber-i Vâhid	128
3.2.3.1. Tanımı ve Bilgi Değeri	129
3.2.3.2. Kabul Şartları	130
3.2.3.3. Hükümü ve Örnekler	131

3.2.3.3.1. İbadetler	132
3.2.3.3.2. Mekan ve Temizlik	133
3.2.3.3.3. Mali İbadetler	134
3.2.3.4. Deliller Arasındaki Yeri	134
3.2.3.5. Tercih Kriterleri	136
3.2.3.5.1. Umûm-Husûs	137
3.2.3.5.2. Nâsih-Mensûh	138
3.2.3.5.3. Mutlak-Takyid	139
3.2.3.5.4. Akıl-Nakil İlişkisi	139
3.2.4. Mürsel Haber	140
3.2.4.1. Tanımı ve Kullanımı	140
3.2.4.2. Tarihsel Yaklaşımlar	141
3.2.4.3. Hanefî Usulünde Mürsel	142
3.2.4.4. Mezheplerin Yaklaşımları	143
3.2.4.4.1. Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîlerin Ortak Kabulü:	
Mürsel	143
3.2.4.4.2. Şâfiîler'in Şartlı Kabulü ve Eleştiriler	145
3.2.4.4. Sahâbî Mürseli	146
3.2.4.5. Rivâyet Örnekleri ve Serûcî'nin Tahlilleri	147
3.2.4.5.1. Bazı Tabîîlerin Mürselleri: İbrahim en-Nehâî	
ve Hasan el-Basrî	147
3.2.4.5.2. Amr b. Şuayb Rivâyeti: Mürsel mi, Muttasıl mı?	148
3.2.4.5.3. Mürselin Muttasıl Tarikten Daha Sahih	
Görüldüğü Örnek	149
3.2.4.5.4. Tashih: "Mürsel" mi "Munkatı" mı?	149
DEĞERLENDİRME	150

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SERÛCÎ'NİN *EL-HİDÂYE* HADİSLERİNE YAKLAŞIMI ve

TAHRİC YÖNTEMİ BAĞLAMINDA HADİSÇİLİĞİ 153

4.1. <i>EL-GÂYE</i> 'DE HADİS KULLANIMININ GENEL TASVİRİ	153
4.2. <i>EL-GÂYE</i> 'DE <i>EL-HİDÂYE</i> HADİSLERİNİN TAHRİCİNE YÖNELİK	
UYGULAMALAR	157
4.2.1. Metne Yönelik Uygulamalar	157
4.2.1.1. Hadislere Yer Verme Pratiği	157
4.2.1.1.1. Tam Metnin Verilmesi	158

4.2.1.1.2. Ziyâde Lafızlarla Yer Verilen Hadisler	160
4.2.1.1.3. Lafız Farklılıklarına İşaret	160
4.2.1.1.4. Aynı Manayı İfâde Eden Başka Rivâyetler	162
4.2.1.1.5. İstidlâle Uygun Daha Güçlü/Sahih Rivâyet	162
4.2.1.1.6. Metne Hiç Değnilmemesi	163
4.2.1.2. Hadisteki İletin Gösterilmesi	164
4.2.1.3. Hanefîlerin ve Muarızların Dayandığı Rivâyetlerin Kullanımı	168
4.2.1.3.1. Hanefîlerin Deliline Dair Esah Rivâyetin Tercihi	168
4.2.1.3.2. Hanefîlerin Delilini Savunma Biçimi	170
4.2.1.3.3. Muarızların İstidlâl Ettikleri Hadisler	172
4.2.2. İsnada Yönelik Uygulamalar	174
4.2.2.1. İsnadı Olmayan Rivâyetler	174
4.2.2.2. Cerh ve Ta'dîl Değerlendirmeleri	175
4.2.2.2.1. Cerhin Müfesser Olması	176
4.2.2.2.2. Müdellis Râvi	177
4.2.2.2.3. Meçhul Râvi	182
4.2.2.2.4. Râvinin Rivâyetine Muhalefeti	182
4.3. <i>EL-GÂYE'DE TAHRÎC İÇİN KULLANILAN HADİS KAYNAKLARI</i>	183
4.3.1. Hadis Rivayet Kaynakları	184
4.3.1.1. Kütüb-i Sitte	184
4.3.1.1.1. Sahihayn	185
4.3.1.1.1.1. Buhârî	187
4.3.1.1.1.2. Müslim	188
4.3.1.1.2. <i>Revâhu'l-Hamse</i> ve <i>Revâhu'l-Cemaât</i> Kullanımı	190
4.3.1.2. Diğer Hadis Kaynakları	195
4.3.2. Şerh, Tabakat, İhtilafu'l-Hadis ve Fıkhu'l-Hadis Kaynakları	198
DEĞERLENDİRME	199

BEŞİNCİ BÖLÜM

EL-GÂYE'DE TAHRÎC METODU: REF'U'L-YEDEYN ÖRNEĞİ

ÜZERİNDEN MUKAYESELİ BİR İNCELEME 201

5.1. *EL-GÂYE İLE MUKAYESE EDİLEN ESERLER* 202

5.1.1. Hüsâmüddîn Hüseyin b. Âlî es- Sîgnâkî - *en-Nihâye fî şerhi'l-Hidâye* 202

5.1.2. Ebû Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref en-Nevevî - <i>el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb</i>	203
5.1.3. Ebû Muhammed Cemâlüddîn ez-Zeylaî - <i>Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdisi'l-Hidâye</i>	204
5.2. <i>EL-GÂYE İLE MUKAYESEDEKİ YÖNTEM VE SINIRLIKLARI</i>	204
5.3. REF'U'L-YEDEYN MESELESİNİN TAHRÎC AÇISINDAN PROBLEM ALANLARI	206
5.3.1. Rivâyetler Arasındaki Teâruz ve Tercih	208
5.3.1.1. Sahâbe Rivâyetlerinde Muhtelif Tasvirler	208
5.3.1.2. "Eller yalnızca yedi yerde kaldırılır" Rivâyetinin Te'lifi	217
5.3.2. Mürsel ve Mevkûf Rivâyetlerin Delil Değeri	222
5.3.2.1. Mürsel Rivâyetlerin Kabulü	222
5.3.2.2. Mevkûf Rivâyetlerin Amelî Değeri	223
5.3.3. Ziyade Lafız Problemi ve Râvi Tasarrufu	230
5.3.3.1. "Sonra [Ellerini] Bir Daha Kaldırmazdı" Ziyadesi Üzerinden Tartışma	230
5.3.3.2. "Adil Râvinin Ziyadesi Makbuldür" İlkesinin İşletilmesi	231
5.3.4. Cerh ve Ta'dil Kullanımı	235
5.3.5. Fakih Râvi – Muhaddis Râvi Ayrımı ve Tercih Ölçütü	242
5.3.5.1. Fakih Râvi	242
5.3.5.2. Ebû Hanîfe – Evzâî Diyalogunun Metodolojik Anlamı	245
5.3.6. Nesih İddiası ve "Son Uygulama" Yaklaşımı	246
5.3.6.1. Hz. Ali Rivâyetleri ve Nesih Yorumu	246
5.3.6.2. İbn Ömer Uygulaması ve Nesih Tartışması	250
5.3.7. Hadislerin Bağlamı ve Anlam Daraltma Problemi	254
DEĞERLENDİRME	258
SONUÇ	263
KAYNAKÇA	271
EKLER	289
EK 1: TAHRÎÇLER	289
EK 2: <i>EL-GÂYE</i> 'NİN HADİS KAYNAKLARI	299
EK 3: <i>EL-GÂYE</i> 'NİN KAYNAKLARI	306
DİZİN	339

ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1: Serûcî'ye Kadar <i>el-Hidâye</i> Şerhleri	73
Tablo 2: Serûcî Sonrası Mısır'da <i>el-Hidâye</i> Çalışmaları	75
Tablo 3: Serûcî Çevresinin <i>el-Hidâye</i> Çalışmaları	79
Tablo 4: <i>el-Gâye</i> 'de Hadis Rivâyet Kaynakları	196
Tablo 5: <i>el-Gâye</i> 'nin Tahrîc Bağlamında Mukayesesi	205
Tablo 6: Sahâbe Rivâyetlerinde Muhtelif Tasvirler	216
Tablo 7: "Eller yalnızca yedi yerde kaldırılır" Rivâyetinin Te'lifi	220
Tablo 8: Mürsel Rivâyetlerin Kabulü	223
Tablo 9: Mevkûf Rivâyetlerin Amelî Değeri: Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in Uygulaması	225
Tablo 10: Mevkûf Rivâyetlerin Amelî Değeri: Hz. Ömer'in Uygulaması	227
Tablo 11: Mevkûf Rivâyetlerin Amelî Değeri: Ebû Hüreyre Uygulaması	229
Tablo 12: "Adil Râvinin Ziyadesi Makbuldür" İlkesinin İşletilmesi	234
Tablo 13: Cerh ve Ta'dil Kullanımı	241
Tablo 14: Fakih Râvi	244
Tablo 15: Hz. Ali Rivâyetleri Ve Nesih Yorumu	249
Tablo 16: İbn Ömer Uygulaması ve Nesih Tartışması	253
Tablo 17: Hadislerin Bağlamı ve Anlam Daraltma Problemi	257